

Universiteit
Leiden
The Netherlands

A grammar of Gaahmg, a Nilo-Saharan language of Sudan

Stirtz, T.M.

Citation

Stirtz, T. M. (2012, February 7). *A grammar of Gaahmg, a Nilo-Saharan language of Sudan*. LOT dissertation series. LOT, Utrecht. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/18452>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/18452>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting

The following is a summary of the thesis in Dutch. See section 1.4 for an overview in English.

Gaahmg (Gaam, [tbi]) is een Nilo-Saharaanse taal behorende tot de Eastern Sudanic subgroep. Het wordt gesproken door ongeveer 67.000 mensen in de Ingessana Heuvels in de provincie Blauwe Nijl in Noord-Soedan. Ondanks dat het Gaahmg aanzienlijk meer sprekers heeft dan andere talen in het gebied is er slechts weinig onderzoek naar gedaan.

Gaahmg heeft een rijke vormleer, vooral wat betreft de zelfstandige naamwoorden, de bijvoeglijke naamwoorden en de werkwoorden. Om tot een correcte analyse van de morfemen en hun alternanties te komen wordt eerst de fonologische basis gelegd en worden later de syntactische omgevingen beschreven.

Na het inleidende hoofdstuk 1 worden in hoofdstuk 2 de distributie en de contrastiviteit van fonemen behandeld, evenals fonologische regels, syllabestructuur en toon in wortels. Medeklinkers worden vaak verzwakt aan het einde van een woord en tussen twee klinkers; dit gebeurt zowel binnen de wortel als over morfeemgrenzen heen. [ATR]-harmonie en toon spelen een belangrijke rol in de uitdrukking van lexicale en grammaticale verschillen. Daarom is de fonologische analyse van deze kenmerken van groot belang als basis voor de morfologische analyse.

In hoofdstuk 3 worden de segmentele en tonale morfofonologische regels uiteengezet. Met behulp van deze regels kan het grootste deel van de veranderingen die plaatsvinden als morfemen worden gecombineerd worden verklaard. Hoofdstuk 4 laat zien dat clitica, die andere alternanties en functies hebben dan suffixen, aan meer dan één woordsoort kunnen worden gehecht. Paragraaf 4.2 bevat een discussie van vier criteria waarmee suffixen en clitica van elkaar kunnen worden onderscheiden, onder andere dat suffixen aan de onderliggende vorm van de wortel worden gehecht, terwijl clitica de oppervlaktevorm als basis nemen. In 4.3 wordt aangetoond dat bijvoeglijke naamwoorden een andere woordsoort vormen dan zelfstandige naamwoorden en werkwoorden. Zij treden niet op in een aantal typisch nominale of verbale constructies, en waar ze hun context delen met substantieven of verba zijn er verschillen in de morfologie.

De hoofdstukken 5 tot 13 behandelen de verschillende woordsoorten. Het centrale deel van dit proefschrift betreft de vormleer van zelfstandige naamwoorden (hoofdstuk 6-7), van bijvoeglijke naamwoorden (hoofdstuk 8) en van werkwoorden (hoofdstuk 9-10). De kleinere woordsoorten: voornaamwoorden (hoofdstuk 5), voorzetsels (hoofdstuk 11), lichaamsdeelgerelateerde locatieven (hoofdstuk 12) en bijwoorden hebben weinig tot geen morfologie.

In hoofdstuk 6 zien we dat zelfstandige naamwoorden enkelvouds- en meervoudssuffixen kunnen hebben. Het grootste deel van de enkelvoudige zelfstandige naamwoorden krijgt geen suffix, terwijl een suffix verplicht is als er naar een meervoud wordt gerefereerd. Er zijn verschillende meervoudssuffixen, ieder met meerdere tonale allomorfen. De meesten bevatten het element *gg*. Er lijkt over het algemeen geen samenhang te bestaan tussen de semantiek van het zelfstandige naamwoord en de keuze van het suffix; in sommige gevallen is er wel sprake van een fonologische conditionering.

Hoofdstuk 7 laat zien dat één of meer clitica aan de stam van het zelfstandige naamwoord kunnen worden gehecht. Er zijn zeven sets clitica: copulacliticum, bepaaldheidscliticum, locatief copulacliticum, datiefcliticum, comitatiefcliticum, onderschikkingscliticum en relatiefcliticum. De clitica hebben ieder hun eigen segmentele en/of tonale allomorfen al naar gelang de vorm van het laatste segment van de stam. In hoofdstuk 8 wordt aangetoond dat bijvoeglijke naamwoorden in hun stam- en woordmorfologie op zelfstandige naamwoorden lijken. Het meervoudssuffix bij adjectieven is *-gg*. Dezelfde zeven clitica die met zelfstandige naamwoorden kunnen worden gebruikt treden ook op bij bijvoeglijke naamwoorden.

In hoofdstuk 9 komt de werkwoordelijke stam aan bod, die bestaat uit een wortel en kan worden uitgebreid met morfemen die antipassief, causatief en modaal-aspectuele categorieën uitdrukken. Aspect kan segmenteel in het verbale woord worden uitgedrukt door middel van completieve en continuatieve suffixen. Tijd wordt door de toon op de werkwoordsstam gemarkeerd – hoge toon voor het niet-verleden continuatieve suffix en midden-hoge stijgende toon voor het verleden continuatieve suffix. De infinitief, de subjunctief en de imperatief hebben ook hun eigen suffixen die aan de wortel worden gehecht. Finiete werkwoorden worden vervoegd naar de persoon van het onderwerp door middel van een toon op de laatste lettergreep van de stam: hoge toon voor 3^e persoon enkelvoud, lage toon voor 3^e persoon meervoud en middentoon voor 1^e en 2^e persoon. Hoofdstuk 10 bespreekt de clitica die aan het verbale woord worden gehecht: agentieve passief, passief, gebonden voornaamwoorden van lijdend en meewerkend voorwerp, imperfectum, perfectum, onderschikkend, en markeerders van een definiëte relatieve zin.

In hoofdstuk 14 wordt de zinsbouw besproken, met als doel de functies van de morfemen te verduidelijken. Het deel over werkwoordelijk valentie behandelt de agentieve passief, de passief, de antipassief en de causatief. Bij de niet-werkwoordelijke zin worden twee groepen copula's besproken. Bovendien worden onder meer betrekkelijke bijzinnen, possessieve constructies en congruentie in nominale constituenten behandeld. In hoofdstuk 15 komen dan nevenschikkende en onderschikkende voegwoorden aan bod, evenals vraagzinnen en focus op het subject of het object. Na een aantal slotoverwegingen in hoofdstuk 16 biedt hoofdstuk 17 tien (orale) teksten behorende tot verschillende tekstgenres.